

Stortingsmelding om internasjonalisering av utdanningen

Innspill fra Association of Norwegian Students Abroad (ANSA)

ANSA ser fram til en diskusjon av de problemstillinger som knytter seg til internasjonalisering av utdanning gjennom en egen stortingsmelding.

ANSA vil peke på viktigheten av å legge til rette for studier i utlandet. Studentmobilitet har en egenverdi og kan legge grunnlaget for at man lykkes med øvrige internasjonaliseringstiltak. Med stadig færre norske studenter i utlandet, mister Norge verdifull kompetanse.

ANSA etterlyser et tydeligere fokus på studentenes utbytte av studier i utlandet, og mener at studieoppholdets varighet har stor betydning for den kompetansen som studentene opparbeider seg. Helgrads- og delgradsstudier er komplementære.

Det er viktig å stimulere til utenlandsopphold så tidlig som mulig for studentene, ettersom viljen og mulighetene til å ta studieopphold i utlandet reduseres jo lenger i studieforløpet man kommer.

Kvalitet i utdanning i utlandet kan ikke sees uavhengig av kompetanse og utbytte.

ANSA ønsker en drøfting av studentmobilitetens relevans for internasjonalisering på hjemmebane og større vekt på reelle virkemidler for tilbakeføring av den internasjonale kompetansen som utenlandsstudentene besitter.

ANSA imøteser konkrete tiltak for å øke studentmobiliteten.

1. Internasjonalisering

Internasjonalisering og mobilitet

Internasjonalisering som begrep kan avgrenses til å betegne konkrete strategier, men også tolkes videre. Målene for internasjonaliseringen er med på å gi begrepet innhold.

I forbindelse med departementets fagkonferanse i forkant av Stortingsmeldingen om internasjonalisering av utdanningen, er det uttalt at ”*målet med internasjonaliseringen er å bidra til utdanning av kompetent arbeidskraft gjennom internasjonale impulser og erfaring, samt at en vellykket internasjonalisering vil bidra til å styrke fagmiljøene, heve kvaliteten på utdanningsinstitusjonene og gjøre dem mer konkurransedyktige.*”

Stjernø-utvalget diskuterer i *NOU 2008:3 Sett under ett* behovet for internasjonalisering som en helhetlig mekanisme innen utdanning, hvor flere former for internasjonalisering skal virke sammen. ANSA mener studentmobilitet ikke kun inngår som en enkelt komponent i en større mekanisme, men at studentmobilitet kan legge hovedgrunnlaget for at øvrige aktiviteter lykkes.

En forutsetning for virkelig å kunne lykkes med internasjonaliseringstiltak i utdanningen, er at det finnes personer som har erfaring med og kunnskap om kulturer, utdanningssystemer, mennesker og språk i andre land, og at mennesker i andre land blir kjent med disse sidene ved vårt land. Kontakt og samhandling mellom representanter for utdanning i utlandet og i Norge er viktig. I kraft av den internasjonale kompetanse som de besitter, blir utenlandsstudentene verdifulle i en slik sammenheng.

Det kan diskuteres hvorvidt studentmobilitet er dekkende som indikasjon på hvorvidt internasjonaliseringstiltakene er virkningsfulle, men det bør i alle fall kunne hevdes at færre utenlandsstudenter medfører at man mister internasjonal kompetanse.

ANSA oppfatter diskusjonen rundt ”ny internasjonalisering” versus ”gammel internasjonalisering” som en konstruert motstilling. Institusjonelle strategier hindres ikke nødvendigvis av internasjonal erfaring som enkeltindivider tilegner seg på egen hånd, tvert om. Økt internasjonalisering kan ikke oppnås ved å begrense muligheten for individuelle initiativer og valg blant studenter.

Internasjonale utdanningstrender

Det er stadig større etterspørsel etter høyere utdanning i verden. En større andel av befolkningen i vestlige land tar høyere utdanning, og pågangen er også økende i de ikke-vestlige delene av verden. Antallet høyere utdanningsinstitusjoner på verdensbasis vokser også kraftig, sammen med etterspørselen etter internasjonale studenter. I tillegg til det tradisjonelle offentlige utdanningstilbudet oppstår det nye utdanningstilbud i form av private institusjoner, transnasjonale utdanninger og læresteder samt e-learning. Kommersialiseringen av høyere utdanning er omstridt, men det kan kun konstateres at en økende konkurranse finner sted.

OECD-rapporten *Education at a Glance 2007* viser at 2,7 millioner studenter studerte utenfor eget hjemland i skoleåret 04/05, en vekst på nær 5 prosent fra året før. Siden årtusensskiftet har antallet utenlandsstudenter på verdensbasis økt med 50 prosent. Noen få land er populære destinasjoner. USA, Storbritannia, Tyskland, Frankrike og Australia har til sammen 60 prosent av alle utenlandsstudenter. Flere land har et tydelig fokus på internasjonalisering av høyere utdanning, med ønske om å tiltrekke seg studenter utenfra.

Norske studenter i utlandet

Skoleåret 07-08 blir nok et år med kraftig nedgang i antallet utenlandsstudenter. Antallet helgradsstudenter er nå nede på 11 714, det laveste på ti år.¹

Den store nedgangen i antallet helgradsstudenter i utlandet kom etter omleggingen av studiefinansieringsordningen for skolepengestøtte i 2004. Fallet har vært størst i engelskspråklige land med høye skolepenger, og kan forklares med den økte lånebyrden. I Storbritannia er antallet falt fra 3 294 studenter for fire år siden til 2 463 i inneværende år. For Australia er tallene henholdsvis 3 701 og 1 445, mens det nå er kun 851 helgradsstudenter igjen i USA, det laveste siden 1979/1980.

Samtidig har det vært en langvarig nedgang i for eksempel Tyskland, hvor antallet helgradsstudenter nå er 296, mot over 1 000 for femten år siden. Frankrike ligger også på et relativt lavt antall studenter. Nedgangen for disse landene kan ikke forklares med omleggingen av studiefinansieringen, men må sees i sammenheng med blant annet språkbarrierer.

Hver tredje helgradsstudent i utlandet tar nå helsefaglig utdanning. De fleste er medisinstudenter i Sentral-Europa. Det store antallet medisinstudenter ute må sees i sammenheng med et begrenset antall studieplasser hjemme og et økende tilbud av engelskspråklige utdannelse i blant annet Polen og Ungarn. Sett i lys av veksten blant medisinstudentene, innebærer den generelle nedgangen at det nå er vesentlig færre utenlandsstudenter som tar økonomiske og administrative fag og teknologiske fag i utlandet. I løpet de fire siste årene har antallet økonomi- og administrasjonsstudenter falt fra 2 839 til 1 813, og antall teknologistudenter er blitt mer enn halvert fra 1 416 til 638.

Selv om det har vært en markant nedgang i antallet studenter som faktisk reiser ut, har antallet henvendelser om studiemuligheter i utlandet til ANSAs infosenter ikke vist en tilsvarende nedgang. Etter en økning i 2007 ligger antallet henvendelser nå like høyt som i 2004. Det tyder på at interessen for å studere ute ikke har avtatt.

Antallet delgradsstudenter har stagnert, og ligger nå på 6 425. Det er vanskelig å avlese like klare trender for delgradsstudentene som for helgradsstudentene når det gjelder land og fag, da antallet studenter er lavere og utslagene mindre.

Det er en skjev sosial og geografisk rekruttering til utenlandsstudier.² I undervisningsåret 2006/2007 kom 40 prosent av studentene og elevene som tok en hel grad i utlandet fra Oslo eller Akershus.

Innkommende studenter

Norge kan vise til en ganske markant prosentvis økning i antallet innkommende internasjonale studenter. Likevel viser *Education at a Glance 2007* at Norge er et av de europeiske landene som mottar færrest studenter. Mens 4,4 prosent av studentene i Danmark og Sverige er internasjonale studenter, er tilsvarende tall bare 1,9 prosent i Norge.³

Fortsatt innsats på dette området er viktig. Balanse mellom innkommende og utgående studenter bør oppnås ved at antallet innkommende økes, ikke ved at antallet utgående reduseres. Tatt i betraktning det relativt lave antallet internasjonale studenter i Norge, er det faktisk enda mer bekymringsfullt for internasjonaliseringen at antallet norske studenter i

¹ Tall fra Lånekassen per 01.04.08

² "Norske studenter i utlandet", NIFU STEP 2005

³ www.oecd.org/dataoecd/17/10/39308963.xls

utlandet faller. Norske utenlandsstudenter er viktige ambassadører for Norge som studieland overfor andre studenter i utlandet.

2. Kompetanse og utbytte

ANSA mener det er for lite fokus på studentenes utbytte av studier i utlandet. ANSA mener ulike grupper utenlandsstudenter oppnår ulik kompetanse, og etterlyser en drøfting av dette.

Siden stortingsmeldingen *Om studier i utlandet (1996-1997)* har det vært et politisk fokus på å øke antallet delgradsstudenter. Mens det foreligger en god del eksisterende forskning som tar utgangspunkt i helgradsstudentene, foreligger det lite fakta om hvilket individuelt eller samfunnsmessig utbytte delgradsopphold gir. ANSA etterlyser derfor grundigere undersøkelser av det individuelle og samfunnsmessige utbyttet norske studenter har av delgradsstudier i utlandet sett i forhold til helgradsstudier.

ANSA mener at utenlandsstudier har en verdi for den enkelte student og for det norske samfunn som helhet. Ved å studere i utlandet oppnår man, foruten et faglig utbytte, også en tilleggskompetanse i form av språk-, kultur- og samfunnsforståelse. Gjennom opphold i utlandet lærer studentene dessuten å se verden med nye øyne og får mulighet til å etablere et internasjonalt nettverk. Toleranse, tillit og innsikt på tvers av landegrenser er verdifullt også i et utvidet fredsperspektiv.

Fra utenlandske utdanningsinstitusjoner får ANSA høre at norske studenter anses som selvstendige og modne, og de er derfor ettertraktet som et positivt tilskudd til den internasjonale studentmassen. Utenlandsstudentene er gode representanter for norsk utdanning og kan i sitt møte med andre studenter styrke rekrutteringen av internasjonale studenter til Norge.

Evne til å flytte ut og jobbe internasjonalt i kortere eller lengre perioder blir stadig mer etterspurt i arbeidslivet. En undersøkelse utført ved NHH viser at norske studenter scorer betydelig lavere enn danske og svenske på interesse for å jobbe ute.⁴ Utenlandsstudier synes å påvirke arbeidsmobiliteten positivt senere. Undersøkelser blant studenter som har tatt del i utvekslingsprogrammet Erasmus viser at disse har betraktelig høyere sannsynlighet for å ta en jobb i utlandet sammenliknet med de som ikke har tatt del i programmet. Slik kan en oppfordring om utenlandsopphold i studietiden bety mindre dyre initiativer på et senere stadium i karrieren og sørge for større samfunnsøkonomisk nytte.⁵

Det pågår en konkurranse internasjonalt om å trekke til seg kvalifisert arbeidskraft. Mens mange land, særlig utviklingsland, må konstatere at de mister kloke hoder til utlandet, medfører studentmobiliteten ikke "brain drain" for Norges del. De fleste utenlandsstudenter kommer tilbake til Norge etter endt utdanning, blant annet på grunn av et godt arbeidsmarked og høye lønninger.

Av de ovennevnte grunner opplever ANSA en stadig større pågang fra private og offentlige bedrifter som ønsker å rekruttere utenlandsstudenter. Undersøkelser av positive og negative effekter utdanning fra utlandet medfører på arbeidsmarkedet er tidligere utført av NIFU STEP, og det henvises til disse for utdypende beskrivelser.

Tilleggskompetansen som utenlandsstudentene tilegner seg under studiet vil variere i form og innhold, og lengden på studieoppholdet vil være av stor betydning for den kompetansen som

⁴ Professorene Odd Nordhaug og Paul Gooderham, NHH

⁵ Matthias Parey og Fabian Waldinger

oppnås. Den mest synlige distinksjonen mellom helgradsstudenter og delgradsstudenter i utlandet, er nettopp lengden på studieoppholdet, men denne varierer også innad i gruppene. Selv om de fleste delgradsstudentene er ute i ett semester (3 – 4 mnd), kan delgradsopphold også strekke seg opp til ett år (10 - 12 mnd). Helgradsopphold strekker seg fra ettårige (12 mnd) mastergradsutdanninger i for eksempel Storbritannia, til åtteårige studieforløp som leder til doktorgrad i for eksempel Nord-Amerika. Det er vanskelig å konkretisere mengden språk-, samfunns- og kulturkompetanse man oppnår per år, men man må kunne slå fast at en slik tilleggskompetanse blir større i løpet av åtte år enn i løpet av tre måneder.

Utenlandsstudier av ulik varighet medfører altså ulikt utbytte. Dette bør synliggjøres i argumentasjonen for utenlandsopphold som studentene får presentert. Det er vanskelig å slå fast om utbyttet tilsvarte forventningen, så lenge formålet ikke var klart definert i forkant. I dag anvendes oppnåelse av tilleggskompetanse i form av språk- og kulturforståelse, nærmest unisont som argument for studieopphold i utlandet, uavhengig av oppholdets lengde.

ANSA ønsker klarere definerte formål for de ulike typer utenlandsstudier. Dersom tilgjengelighet for flest mulig studenter er et mål, bør utenlandsoppholdet være kortest mulig, og et semester er da kanskje for lenge. Dersom målet er å lære språk og kultur, bør oppholdet vare så lenge som mulig.

ANSA oppfatter helgrads- og delgradsstudier som komplementære. ANSA ønsker en større politisk anerkjennelse av verdien av den ressurs utenlandsstudentene representerer i kraft av sin internasjonale erfaring og kompetanse.

3. Lavere og høyere grad

Det har i de senere årene vært et politisk ønske at norske studenter tar høyere grads utdanning i utlandet fremfor lavere grads utdanning, med den begrunnelse at det faglige utbyttet er større på høyere grad.

ANSA mener det er viktig å stimulere til utenlandsstudier så tidlig i studieløpet som mulig. Studenter som tar lavere grads utdanning i utlandet er det viktigste rekrutteringsgrunnlaget for høyere grads studier i utlandet. På samme måte danner elever som tar hele eller deler av den videregående utdanningen i utlandet et svært viktig rekrutteringsgrunnlag for videre studier ute.

Dagens prioritering av mobilitet på høyere grad tar ikke hensyn til at terskelen for å dra ut i kortere eller lengre perioder blir større jo eldre studentene blir. Undersøkelsen om *Studenters levekår* fra 2005 viser at gjennomsnittsalderen for norske studenter er så høy som 28 år og at 39 prosent er gifte eller samboende. Man må anta at forpliktelser studentene har i form av familie, jobb, bolig og andre aktiviteter begrenser viljen og muligheten for utenlandsopphold.

Dersom man vektlegger tilleggskompetanse som språk- og kulturforståelse som viktig utbytte ved utenlandsopphold, vil det være naturlig å snakke om et dannelsesaspekt som går ut over selve utdannelsen. Man kan spørre seg om det ikke er større rom for denne typen læring på lavere grads utdanning enn på høyere. Ved å prioritere høyere grads studier, risikerer man dessuten at det i størst grad blir stimulert til engelskspråklige utenlandsstudier. Stadig færre vil ta seg bryet med å lære et nytt fremmedspråk for å gjennomføre et studieopphold, jo kortere det er og jo senere det kommer i studieforløpet.

Når det gjelder delgradsopphold, må man stille spørsmålet om det ikke er riktig å snu prioriteringene for høyere og lavere grad dersom tilbakeføring av kompetanse skal være

institusjonenes hovedmotivasjon til å sende ut studenter. Hvorfor prioritere mastergradsstudenter som avslutter sitt opphold ved hjemmeinstitusjonen kort etter hjemkomst fra utlandet?

4. Kvalitet

Kvalitet i utdanningen er et viktig premiss, men kvalitetsbegrepet er komplekst og kan ha ulik betydning avhengig av ståsted. I NOU 2004: 14 *Frihet med ansvar* refereres det til OECDs drøfting av kvalitet. ”*OECD (1998) viser til kvalitetsbegrepet som vanskelig å definere. Dets flertallige dimensjoner kan kun bli meningsfullt relatert til spesifikke aktiviteter, de mål og verdier man har, og de merkbare effekter og konsekvenser man kan se. OECD viser til at generelle definisjoner ofte blir banale og er til liten nytte både for individet og for etablering av ulike prosedyrer for kvalitetssikring. Det vises til at for virksomheter som er så forskjelligartede som undervisning og forskning, må kvalitet defineres ulikt. Å betrakte kvalitet i entall anses i det hele tatt som vanskelig og lite hensiktsmessig. I henhold til dette må kvalitet omtales i flertall, kvaliteter, for å kunne anvendes i et så ulikartet system.*”

Det er ingen enkel oppgave å definere hva som kan karakteriseres som kvalitetsutdanning i utlandet. Kvalitetsbegrepet kan være koblet til prestisje, renommé, høye opptakskrav og stor arbeidsbyrde. Kriterier for utarbeidelse av internasjonale universitetsrangeringer kan være diskutabile, men rangeringer er stadig mer tilstedeværende i debatten om kvalitet i høyere utdanning.

Selv om det ikke nødvendigvis er slik at samtlige norske studenter i utlandet er kvalifisert til å gå på skoler som rangerer i verdenstoppen, oppfatter ANSA at majoriteten søker mot anerkjente institusjoner eller institusjoner som passer deres studieønsker. De undersøkelser som finnes viser en svært høy grad av tilfredshet med lærestedet blant helgradsstudentene i utlandet.⁶ Statistikken viser også at utenlandsstudentene bruker mer tid på studiene i forhold til studentene her hjemme. De få undersøkelser som er gjort av Lånekassen indikerer også at gjennomføringsgraden blant helgradsstudentene er høy. Det er vanskelig å isolere kvalitetsbegrepet fra kompetanse og utbytte når man referer til utdanning i utlandet.

I evalueringen av Kvalitetsreformen er en av hovedkonklusjonene at internasjonalisering hjemme i liten grad utgjør et integrert ledd i en ledelsesstrategi for å styrke institusjonenes egenart. Det er allikevel et uttrykt mål å heve kvaliteten i norsk høyere utdanning gjennom internasjonalisering. ANSA imøteser en drøfting av denne anvendelsen av kvalitetsbegrepet.

5. Relevans for internasjonalisering på hjemmebane

Relevans for utdanningssektoren

Den internasjonale kompetansen som enkeltmennesker tilegner seg ved å studere i et annet land har stor verdi for samfunns- og arbeidslivet generelt. Det er likevel viktig å synliggjøre hvordan studentmobilitet kan ha en særlig og konkret relevans for internasjonaliseringen av de hjemlige utdanningsinstitusjonene. For at utenlandsstudentenes internasjonale erfaring, faglige perspektiver og kontaktnettverk skal bli relevant for institusjonene, må kompetansen faktisk utnyttes.

Som en del av ønsket om en internasjonalisering av utdanningen hjemme blir prinsippet om *tilbakeføring* av den kompetanse utenlandsstudentene oppnår ute ofte løftet fram. Særlig som

⁶ NIFU STEP, Wiers-Jenssen og Aamodt 2002.

argument for en prioritering av delgradsstudier foran helgradsstudier står dette sterkt. Dessverre synes dette tilbakeføringsprinsippet i dag mer å fremstå som et retorisk argument enn å være fylt med praktisk innhold. Overføring av internasjonal kompetanse fra utenlandstudentene til utdanningsinstitusjonene skjer ikke automatisk ved at institusjonene administrerer studentmobiliteten gjennom utvekslingsavtaler.

ANSA etterlyser en kartlegging av i hvilken grad den internasjonale kompetansen delgradsstudentene oppnår faktisk blir tilbakeført til utdanningsinstitusjonene i dag og hvordan denne kan styrkes med reelle virkemidler. En forutsetning for en vellykket tilbakeføring av internasjonal kompetanse fra delgradsstudentene til hjemmeinstitusjonen må være en klarere definisjon av og mål for hva utbyttet av utenlandsoppholdet faktisk skal være.

I arbeidet med å bygge institusjons- og utdanningssamarbeid med utlandet vil studenter med erfaring fra og kjennskap til utenlandske læresteder være viktige ressurser. Det er fullt mulig å tenke seg at studenter som tar eller har tatt hele graden i utlandet kan inndras aktivt i dette arbeidet. I dag har ANSA et utstrakt samarbeid med næringslivet for å skape møteplasser mellom studenter og bedrifter, og ANSA ønsker å være en pådriver for at det på lignende vis kan knyttes kontakter mellom norske studenter i utlandet og institusjoner hjemme.

Et effektivt tiltak for å tilføre norsk høyere utdanning internasjonal kompetanse er at institusjonene går inn for en aktiv rekruttering av personer med utdanning fra utlandet til stillinger ved lærestedene. De som gjennomfører høyere utdanning i utlandet vil også være en viktig rekrutteringsbase for internasjonal forskerutdanning og forskning i Norge.

Relevans for arbeidslivet

Internasjonalisering av utdanningen må være i takt med internasjonalisering på andre samfunnsområder. Det er flere grunner til at det er viktig å se på internasjonalisering av utdanning i lys av hva Norge har behov for av kompetanse ellers. Det virker ikke realistisk å forvente at norske universiteter og høgskoler alene skal kunne tilføre all tiltrengt kunnskap for innovasjon og vekst i det norske samfunnet.

Norge har en svært eksportrettet økonomi, og næringslivet ønsker derfor i økende grad arbeidskraft med internasjonal erfaring. For at studentene skal oppnå et utbytte av utenlandsstudier som er etterspurt i arbeidsmarkedet kreves det en varighet av utenlandsoppholdet som sikrer språklig, kulturelt og faglig utbytte.⁷

Kapasitet

Støtte til utdanning i utlandet kan ikke sees uavhengig av alternativet, som er utvidelse av antall studieplasser i Norge. Kostnadsnivået i Norge er høyt og norske studieplasser er dyre. Det er kostbart å bygge opp og ned utdanningskapasitet, og studieplasser i utlandet kan være et godt middel for å dekke opp for variasjoner i etterspørselen.

⁷ NHO, Kompetanse for fremtidens arbeidsliv 02.11.07

6. Virkemidler for økt mobilitet

Det finnes en rekke virkemidler for å stimulere til økt mobilitet. Ulike grupper av utenlandsstudenter møter ulike utfordringer, og tiltakene vil ha ulik effekt for disse gruppene.

ANSA mener det er et viktig suksesskriterium for internasjonaliseringen av utdanningen at studentmobiliteten faktisk økes. ANSA mener studentene bør ha anledning til å velge den formen for studieopphold i utlandet, som passer med den enkeltes ønsker og livssituasjon.

ANSA mener at prinsippet om lik rett til utdanning også må gjøres gjeldene for utenlandsstudier. Det må legges til rette for at alle studenter skal ha like muligheter til å ta utdanning i utlandet, både hel- og delgradsstudier, uavhengig av økonomisk og sosial bakgrunn. Jo lenger ute man er, jo viktigere blir studiefinansieringen.

Større geografisk spredning bør være et mål for studentmobiliteten. Styring av studentstrømmen må skje gjennom insentiver og ikke gjennom begrensninger. Det er ikke ønskelig med dimensjonering av utdanning i utlandet. For at studentene skal foreta gode utdanningsvalg, er det viktig å styrke veiledningstilbudet.

Godkjenning

ANSA mener det er nødvendig å ha et velfungerende og forutsigbart system for godkjenning av utenlandsk utdanning, men at dagens godkjenningssystem er for rigid. For å bli godkjent bør den utenlandske utdanning tilsvare, men ikke nødvendigvis være identisk med, utdanning i Norge.

Godkjenningssystemet danner basis for finansieringsordningene. Dagens ordninger hindrer geografisk spredning av utenlandsstudentene ved at det ikke gis støtte til førsteåret av utdannelser i USA og ikke-vestlige land. ANSA mener det er mulig med ny praksis selv innenfor det eksisterende godkjenningssystemet. (Se vedlegg 2).

ANSA mener det er avgjørende at GSU-listen ikke blir et hinder for personer med utenlandsk utdanning som ønsker å studere eller arbeide i Norge. ANSA ønsker å forenkle kriteriene for oppnåelse av generell studiekompetanse for grunnutdanninger som oppfyller et minimumskrav basert på antall års skolegang og alder ved avsluttet adgangsgivende kvalifikasjon. ANSA viser til forslaget fra utvalgets mindretall i kapittel 5 i innstillingen fra *Utredningsutvalget for godkjenning og godskriving av høyere utdanning i Norge*.

Godkjenning av fag tatt under utvekslingsopphold og innpassing i studieløpet hjemme er en utfordring for rekrutteringen til delgradsstudier. Frykt for å ikke fullføre studier til normert tid er i verste fall det største hinderet for mobilitet på delgrad. Det er avgjørende at institusjonene legger bedre til rette for inkorporering av utenlandsopphold uten forsinket studieprogresjon.

Språk

Språkferdigheter kan både være et resultat av, og en forutsetning for, studier i utlandet. Dårlige språkferdigheter hindrer geografisk spredning av utenlandsstudentene. ANSA er bekymret for rekrutteringen til språkfag og mener språkopplæringen i den videregående skolen må styrkes. Foreløpige søkertall til videregående opplæring for 2008/2009 viser at kun 3 prosent av landets elever ønsker å fordype seg i fransk, tysk eller spansk,⁸ noe som kan få svært negative konsekvenser for rekrutteringen av norske studenter til fransk-, tysk- eller spansktalende land.

⁸ Aftenposten, *Språkfagene trues av frafall*, 5. mai 2008, s. 6-7.

Dagens støtteordning med språklig tilretteleggingssemester har dessverre ikke hatt den ønskede effekt for geografisk spredning. ANSA mener likevel tilbudet må bevares. En grunn til den begrensede oppslutningen om ordningen kan være at det i mange av de land hvor det gis støtte til et tilretteleggingssemester, ikke gis støtte til det påfølgende førsteåret av selve utdannelsen.

ANSAs infosenter for utdanning erfarer at stadig flere ønsker å ta frittstående språkkurs i utlandet uten nødvendigvis å fortsette på høyere utdanning ute, noe som ikke er støtteberettiget i dag.

For å tiltrekke internasjonale studenter til Norge, er det nødvendig å tilby gode engelskspråklige studieprogram. Engelsk språkrådgiver Stewart Clarke ved NTNU og Glenn Ole Hellekjær ved UiO kritiserer nivået på engelsk undervisning ved universiteter og høyskoler i Norge.⁹ I følge Clarke behersker en norsk elev som er ferdig med videregående skole mellom 2 000 og 3 000 engelske ord, mens en engelskspråklig akademiker benytter seg av et ordforråd på nærmere 50 000 ord.¹⁰ Et godt engelskspråklig tilbud forutsetter derfor rekruttering til undervisningsstillingene av personer med grundige engelskkunnskaper, herunder personer med utdanning fra utlandet.

Finansiering

Utdannings- og forskningsdepartementets rapport *Utdanning i utlandet – mål og virkemidler* av 2. juni 2003, gir en grundig redegjørelse av historikk, effekter og mål i forhold til finansieringsordninger. ANSA viser til innspillene som ble gitt til denne.

ANSA mener den faglige valgfriheten for studier i utlandet som fulgte av omleggingen av studiefinansieringsordningene i 2004 må beholdes. Når det gjelder studentenes utdanningsvalg gir rapporten fra 2003 en grundig begrunnelse av hvorfor det ikke er behov for eller mulig å gjennomføre detaljert dimensjonering på fagfelt.

ANSA mener en det er nødvendig å styrke skolepengefinansieringen, ved at man i første omgang innfører den finansieringsmodell som ANSA foreslo i 2003. ANSA ønsker en finansieringsmodell for skolepenger som ikke differensierer mellom nivå eller mellom gradsstudenter og delgradsstudenter. (Se vedlegg 1).

Dersom man ønsker insentivordninger for å stimulere til økt studentmobilitet til for eksempel de land som KD har definert som prioriterte bilaterale samarbeidsland, bør disse komme i tillegg til en styrkning av den generelle skolepengestøtten.

ANSA mener det er et problem at utenlandsstudenter med barn ikke har de samme rettigheter som studenter med barn i Norge. Uoversiktlige og utilstrekkelige støtteordninger er et hinder for studenter med fysiske funksjonshemninger som ønsker å studere i utlandet.

I den grad institusjonene her hjemme ikke får dekket de reelle kostnadene som det administrative arbeidet ved å sende ut og motta studenter medfører, bør også dette finansieringssystemet styrkes.

Nye undervisningstilbud

Transnasjonale læresteder er en universitetsstruktur og et utdanningstilbud som er i rask utvikling. Norske studenter får i dag ikke støtte til transnasjonal utdanning så lenge ikke både institusjonen og graden er offisielt godkjent av utdanningsmyndighetene i det landet

⁹ UiO, http://www.uio.no/om_uio/internasjonalt/50years/HellekjaerClark.pps#272,16, Lysbilde 16

¹⁰ Aftenposten, http://tux1.aftenposten.no/kul_und/kultur/d156028.htm

utdanningen tilbys. Transnasjonale utdanninger og læresteder kan imidlertid åpne dører til utradisjonelle land og bidra til å spre studentmassen. NOKUT har i dag anledning til å godkjenne transnasjonale grader, og ANSA ønsker en forskriftsendring som gjør det mulig for Lånekassen å tildele støtte til slike utdanninger.

E-learning er en undervisningsform som øker i omfang og som er en del av utdanningsmarkedet. I dag gis det kun støtte fra Lånekassen til nettstudier i Norge, selv om andre land er kommet lenger i å utvikle gode undervisningsopplegg med e-learning. Åpning for finansiering av e-learning basert ved utenlandske læresteder vil skape enkelte utfordringer, men ANSA ønsker en tydeligere stillingstaken til hvilket potensial og hvilke muligheter KD ser i e-learning.

Utvikling av flere joint degrees, sandwich-programmer, ”twinning”-avtaler og lignende vil kunne styrke mobiliteten på delgrad ved at mulighetene for å dra ut i lengre perioder og tidligere i studiet blir flere.

Veiledning og informasjon

ANSAs infosenter ser det som svært viktig å kunne tilby en nøytral og nasjonal informasjons- og veiledningstjeneste når det gjelder utdanning i utlandet. Det finnes svært mye informasjon både om norsk og utenlandsk utdanning og utdanningstilbud tilgjengelig. Mange internettportaler og søkemotorer er godt utbygde og gir svar på de fleste spørsmål en student måtte ha. Likevel erfarer ANSAs infosenter at studentene ikke finner fram og at mange føler de går seg vill i informasjonsjungelen. Behovet for veiledning, og ikke kun informasjon, synes derfor å være stort. Veiledning vil kunne være et avgjørende virkemiddel for å stimulere til at studentene tar kvalitativt gode studievalg og at de som har et ønske om å ta utdanning i utlandet skal komme seg ut.

ANSAs infosenter samarbeider i dag med rådgivere i videregående skoler i hele landet om å gi informasjon og veiledning om utdanningsmuligheter i utlandet til elever. Dette samarbeidet er viktig for å nå ut til brukerne, da rådgiverne er elevens første kontaktpunkt når det gjelder studie- og karriereveiledning. Utdanning i utlandet er imidlertid et stort felt, som det tar tid å opparbeide seg kunnskap om. Det er derfor ikke å forvente at karriererådgiverne skal ha god oversikt over feltet, siden disse skal dekke svært mange andre områder i tillegg.

Det er ingen klare nasjonale mål for hvilken plass internasjonalisering skal ha i studie- og karriereveiledning. ANSA etterlyser en helhetlig strategi for studie- og karriereveiledning, der mål og virkemidler, organisering av studie- og karriereveiledning, kompetansekrav til veiledere, nasjonale forum og nettverk og bruk av IKT i veiledning inngår.

Effekten av veiledning kan være vanskelig å måle, men det er svært viktig å få kunnskap om dette for å se om ressursene som settes inn i studie- og karriereveiledning er vel investerte. Danmark ser på muligheten for å utarbeide et nasjonalt elektronisk register som gir oversikt over hvilken veiledning den enkelte elev eller student har mottatt. Registeret følger eleven fra grunnskole, gjennom videregående skole og høyere utdanning til arbeidsliv. På denne måten skaffes kunnskap om veiledningstilbudene og hvilken effekt disse har gitt. ANSA ønsker at man vurderer muligheten for å opprett lignende systemer i Norge.

ANSA etterlyser en helhetlig strategi for nasjonale og regionale mål for studie- og karriereveiledning og for hvilken plass internasjonalisering skal ha i denne sammenhengen.

Det kan fastsettes hvilken kompetanse studie- og karriereveiledere skal ha om internasjonalisering av utdanning og arbeidsliv. Det kan opprettes etter- og videreutdanningstilbud for veiledere som spesifikt tar for seg internasjonalisering av

utdanning og arbeidsliv, eller det kan også opprettes bachelor- og/eller masterprogrammer i veiledning, der internasjonalisering inngår.

Bransjeorgan for agentvirksomhet

På grunn av stor internasjonal konkurranse om utenlandsstudenter, ser man at studentrekruttering gjennom agenter (også kalt stedlige representanter) brer om seg over hele verden. Mange fremtidige utenlandsstudenter fra Norge søker på studieplasser i utlandet gjennom agenter.

ANSA mener det må være agentenes ansvar å formidle korrekt, fullstendig og til en hver tid oppdatert informasjon om studiets innhold og varighet, gjeldende opptakskrav og andre vesentlige aspekter ved studiet. Videre er det spesielt viktig at eventuelle opptaksprøver gjenspeiler de reelle krav og i så måte sikrer studentenes evne til å gjennomføre studiet.

ANSA mener det bør etableres et bransjeorgan for agentvirksomhet i Norge for å unngå at useriøse aktører formidler utdanningstjenester som ikke holder mål eller gir studenter et galt bilde av de aktuelle studiene.

Vedlegg

Notater:

1. Skolepengestøtte ved utenlandsstudier
2. Faktanotat om førsteåret
3. ANSAs prioriteringer til SB09
4. ANSA informasjonscenter for studier i utlandet

Skolepengestøtte til utenlandsstudier

Omleggingen av studiefinansieringsordningene fra 04-05 gav i prinsippet utenlandsstudentene større valgfrihet når det gjelder fag, men medførte også høyere lånebyrde og mindre stipend for studentene enn tidligere, slik at mange opplever at den reelle valgfriheten er mindre nå enn før.

BETYDNING AV FINANSIERING

”Ju större stöd, desto mer studerande utomlands”

KELA – Studiestöd og studentrörligheten i Norden, 2007

Det finnes flere faktorer som er avgjørende for studentmobilitet. Ovenfor ANSA peker studentene allikevel på studiefinansieringen som den viktigste enkeltfaktor. Siden omleggingen av studiefinansieringsordningene for skolepengestøtte i 2004, har antallet helgradsstudenter falt til det laveste på 10 år. Nedgangen har vært størst der lånebyrden er høyest. Samtidig med at det har vært kraftig nedgang i antallet studenter som faktisk reiser ut, har interessen for studier i utlandet, målt i antall henvendelser til ANSAs infosenter for utdanning i utlandet, vært konstant.

ØKT GJELDSBYRDE

Dagens ordning med skolepengestøtte påfører studenter som tar en treårig bachelorgrad i utlandet en ekstra lånebyrde på opptil 78 290 kroner årlig i forhold til den gamle ordningen. En student som tar en treårig bachelorgrad og som har utgifter til skolepenger som overskrider grunnbeløpet i skolepengestøtten, risikerer dermed å ende opp med totalt 391 350 kroner i gjeld etter endt utdanning, 238 350 kroner mer enn for tilsvarende grad i Norge. I løpet av 5 år i utlandet er det mulig å pådra seg 630 418 kroner i samlet studielån.

”En konsekvens av modellen vil være at en del studenter vil få økt gjeldsbyrde. Modellen kan dermed oppleves å ha en dårligere sosial innretning enn i dag, noe blant andre ANSA har påpekt. ANSA har også fremhevet at delvis lånefinansiering vil være en ekstra belastning for studenter i viktige samarbeidsland som har høye skolepenger, med USA i første rekke.”

Utdanning i utlandet – mål og virkemidler 2003

I merknadene i innstilling fra KUF-komiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2005, Utdanning i utlandet (post 75), uttrykkes det også bekymring over denne nye økte gjeldsbelastningen.

REDUSERT BRUK

I forslag til statsbudsjett for 2008 er bevilgningen til utenlandsstudentene over kapittel 2410 post 71, redusert til 453 millioner kroner – mot 741 millioner i 2004, grunnet at færre drar ut. Dersom man anser dette som en besparelse, er det kun under den forutsetning at disse studentene ikke valgte å studere i Norge i stedet. Støtte til utdanning i utlandet kan ikke ses uavhengig av alternativet, som er utvidelse av antall studieplasser i Norge. Kostnadsnivået i Norge er høyt og norske studieplasser er dyre. I tillegg er det svært ressurskrevende å bygge opp og ned utdanningskapasitet.

Mens staten finansierer gratis studieplasser i Norge, er det studenten selv og andre lands myndigheter som i hovedsak finansierer utdanning i utlandet. En legestudent i Tyskland koster den norske stat i overkant av 5000 kroner, prislappen på en tilsvarende studieplass i Norge er over 250 000 kroner¹¹. En bachelorstudent i statsvitenskap med skolepenger i Storbritannia, koster halvdelen av en tilsvarende skoleplass i Norge. Færre gradsstudenter i utlandet medfører dermed økte utgifter til utdanning over statsbudsjettet totalt.

IKKE JUSTERT SIDEN 2004

Finansieringsordningen gir studenter på masternivå og delgrad bedre vilkår enn helgradsstudenter på bachelornivå. Slik favoriserer systemet de som er kortest ute og dermed minst avhengige av det, foran de som er lengst ute og mest avhengig av det. Effekten av omleggingen har vært at antallet studenter på lavere grad har stupt, og at antallet studenter på høyere grad har falt i takt med at rekrutteringsgrunnlaget har blitt svekket, mens en økning i antallet delgradsstudenter har uteblitt. Tross dette, har ikke finansieringssystemet vært justert siden 2004.

Det er rimelig å anta at det språklige og kulturelle utbyttet blir større jo lenger man studerer ute. Derfor bør studenter som tar hele graden i utlandet likestilles med studenter som tar deler av graden ute.

¹¹ St.prp. nr 1 2004-2005

JUSTERT MODELL FOR SKOLEPENGESTØTTE

ANSA mener en det er nødvendig å styrke skolepengefinansieringen, ved at man i første omgang innfører den finansieringsmodell som ANSA foreslo i 2003. ANSA ønsker en finansieringsmodell for skolepenger som ikke differensierer mellom nivå eller mellom gradsstudenter og delgradsstudenter.

Dagens finansieringsmodell:

	Gradsutdanning, lavere grad	Gradsutdanning, høyere grad	Delgradsstudier
Stipend	50 pst.	70 pst.	70 pst.
Lån	50 pst.	30 pst.	30 pst.

ANSAs forslag:

	Gradsutdanning, lavere grad	Gradsutdanning, høyere grad	Delgradsstudier
Stipend	70 pst.	70 pst.	70 pst.
Lån	30 pst.	30 pst.	30 pst.

En økning av stipendandelen til 70 % for utdanning på bachelornivå vil gi en økning i stipend og en tilsvarende reduksjon i utlån på om lag **30 MNOK** 09/10, med om lag halv virkning i budsjettåret 2009. Rentestøttebehovet vil øke marginalt som følge av dette.¹²

ØKE BELØP FOR STIPENDBEREGNING

Det gis i 2007-2008 skolepengestøtte fra Lånekassen i form av lån og stipend opp til 104 120 kroner for et undervisningsår. Av dette beløpet beregnes det stipend av et beløp på opptil 53 240 kroner.

Mange studenter betaler i dag atskillig mer enn 53 240 kroner i skolepenger. En skolepengestøtte på 104 120 kroner tilsvarer en reell stipendandel på 25 %. ANSA ønsker derfor at det skal beregnes stipend av hele skolepengestøtten som gis.

En økning i skolepengestipendet gitt dagens stipendandel for utdanning på bachelornivå, vil gi en økning i stipend og en tilsvarende reduksjon i utlån på 148 millioner kroner for 2009-2010, med en økning i stipend og tilsvarende reduksjon i utlån på 89 millioner kroner i budsjettåret 2009. Rentestøtten vil reduseres med 1,3 millioner kroner i budsjettåret.

En økning i skolepengestipendet med en samtidig økning av stipendandelen til 70 prosent for utdanning på bachelornivå, vil gi en økning i stipend og en tilsvarende reduksjon i utlån på 181 millioner kroner for 2009-2010, med en økning i stipend og tilsvarende reduksjon i utlån på 109 millioner kroner i budsjettåret 2009. Rentestøtten vil reduseres med 1,7 millioner kroner i budsjettåret.¹³

STYRKE TILLEGGSTIPENDORDNINGEN

Lånekassen i dag kan gi tilleggstipend til utdanning ved utvalgte læresteder med særlig høye skolepenger. Tilleggstipend slår dog først inn etter at studenten har tatt ut full lånebyrde, dvs. når skolepengene overskrider 104 120 kroner (2007-2008). Dersom tilleggstipendordningen skal virke som et insentiv for å rekruttere studenter til kvalitetstunge utdannelse, bør tilleggstipendordningen endres.

ANSA ønsker at tilleggstipendet skal gis dersom skolepengene overskrider 53 240 (2007-2008), dvs. den stipendgivende delen av skolepengestøtten, og at låneandelen av skolepengestøtte skal kunne gis dersom samlet skolepengebeløp overstiger stipenddelen av skolepengestøtten pluss tilleggstipendet.

En endring av tilleggstipendordningen gitt dagens antall studenter i ordningen, vil gi en økning i stipend og en tilsvarende reduksjon i utlån på om lag 15 millioner kroner for 2009-2010, med en økning i stipend og en tilsvarende reduksjon i utlån på 6 millioner kroner i budsjettåret 2009. Rentestøttebehovet vil reduseres marginalt som følge av dette.¹⁴

¹² Beregning Lånekassen

¹³ Beregning Lånekassen

¹⁴ Beregning Lånekassen

Faktanotat om førsteåret

Dagens finansieringsordninger medfører at norske studenter ikke får støtte fra Lånekassen til det første året av bachelorgrader i ikke-vestlige land og USA.

Inkonsekvent godkjenningssystem

Det er en forutsetning for støtte til studier i utlandet at utdanningen er offentlig godkjent. NOKUT anerkjenner ikke det første året av bachelorgrader i ikke-vestlige land og USA som tilsvarende til norsk høyere utdanning. Denne vurderingen baserer seg i hovedsak på at skolegangen forut for høyere utdanning er 12-årig i disse landene, mens Norge i dag praktiserer 13-årig grunn- og videregående skole. Det første året av den utenlandske bachelorgraden likestilles derfor med det siste året av norsk videregående skole, uavhengig av kvaliteten i undervisningen på universitetet. Godkjenningssystemet er dog ikke konsekvent, slik at alle årene av en fireårig bachelorgrad i Sør-Afrika, New Zealand eller Portugal godkjennes som høyere utdanning, mens kun de tre siste årene av en 4-årig bachelorgrad fra USA eller Kina godkjennes. Alle de nevnte landene har 12-årig skolegang før høyere utdanning, slik tilfellet var i Norge før 1997. De aller fleste norske studenter i dag har dermed også kun 12 år med grunn- og videregående skole.

Hindrer mobilitet begge veier

Godkjenningssystemet gjør det ikke bare vanskelig for norske studenter å studere i USA og ikke-vestlige land, men hindrer også studenter og arbeidstakere fra disse landene i å studere og jobbe her i landet. Ved at utenlandsk utdanning blir avkortet med et år, får ikke arbeidssøkere fra disse landene fullverdig uttelling for sin utdannelse, og internasjonale studenter får forlenget studieforløpet.

Mulig med ny praksis innenfor eksisterende godkjenningssystem

ANSA tatt til orde for en forenkling av godkjenningssystemet.¹⁵ Det finnes allikevel mulighet for å praktisere støtteordningene mindre rigid under dagens godkjenningssystem, slik dette notat beskriver.

Førsteåret i ikke-vestlige land

I dag gis det støtte til forberedende språksemester for studenter som ønsker å ta en hel grad i blant annet Kina, Russland, Japan og Brasil. Når språksemesteret er gjennomført, må mange studenter på lavere grad dra hjem til igjen til Norge, da førsteåret av selve utdannelsen ikke er støtteberettiget.

Studenttall, målsetning og interesse

Det har lenge vært et uttalt ønske fra departement og Storting om større geografisk spredning av utenlandsstudentene. Allikevel finnes det i dag kun 187 norske helgradsstudenter i asiatiske, latin-amerikanske og afrikanske land til sammen.¹⁶ En kraftig økning blant delgradsstudenter i ikke-vestlige land, viser en stor interesse for å studere i disse landene, forutsatt at det er økonomisk mulig.

Innskrenkning av muligheter

Muligheten for støtte til førsteåret i ikke-vestlige land ble trukket tilbake i 2005. En samlet KUF-komité ba departementet revurdere endringen.

Komiteen (...) ber derfor departementet vurdere om ovennevnte endringer av praksis kan reverseres. En opphevelse vil også gjøre det lettere for studentene, som bare behøver å forholde seg til om hele graden - eller deler av graden - er godkjent av NOKUT eller ikke.

KUF-komiteen, B.innst.S.nr.12 (2005-2006)

Departementets vurdering var at det ikke fantes økonomisk rom for å omgjøre endringen.¹⁷

Støtte under dagens godkjenningssystem

Kriteriet om at støtteberettiget utdanning skal være godkjent av NOKUT, bør være ivarettatt ved at førsteåret er del av en grad som, samlet sett, er vurdert å være på nivå med norsk høyere utdanning.

¹⁵ Jf. Innstilling fra Utredningsutvalg for godkjenning og godskriving av høyere utdanning i Norge, 5. januar 2007.

¹⁶ Skoleåret 07-08. Tall fra Lånekassen, april 08. Fratrukket Sør-Afrika, hvor førsteåret er støtteberettiget.

¹⁷ St.prp. nr. 1 (2006-2007)

Førsteåret i USA (Freshman year)

45,7 % av norske studenter i andre engelskspråklige land enn USA, svarer at det er sannsynlig eller svært sannsynlig at de ville valgt å ta hele graden i USA, dersom Lånekassen hadde gitt støtte til førsteåret av amerikanske bachelorgrader.¹⁸ Norske studenter som allerede er i USA, framhever også manglende støtte til førsteåret som det største mobilitetshinderet.¹⁹

Studenttall og målsetning

Skoleåret 97/98 var det 2 066 norske studenter i USA. Skoleåret 07/08 var tallet falt til 851. Kunnskapsdepartementet fikk i 2006 utarbeidet en satsingsplan for utdanningssamarbeid med Nord-Amerika, som tallfester en målsetning om 1 200 norske helgradsstudenter i USA innen 2010.

”Uten en tydelig økning i antall studenter som studerer ute, kan ikke strategien kalles vellykket, selv om aktivitetene for øvrig skulle vise vekst.”

Satsingsplan for utdanningssamarbeid med Nord-Amerika

Stor interesse for USA-studier

ANSA opplever stor pågang fra studenter som ønsker å studere i USA. Et prøveprosjekt viste at nærmere 20 % av alle henvendelser til informasjonssenteret for studier i utlandet dreide seg om USA. En undersøkelse blant avgangselever fra den videregående skolen viste at 43 % av elevene som vurderte å ta hele utdanningen i utlandet var interessert i å studere i USA.²⁰

Ønske om å snu studentstrømmen

Støtten til *freshman year* ble fjernet i 1985, med hovedbegrunnelse i at man ønsket å snu studentstrømmen bort fra USA, og ikke i faglige argumenter om nivå.²¹ Etter en umiddelbar nedgang, økte studenttallet allikevel forsiktig igjen frem til skoleåret 94/95. I samme periode fordoblet nesten det totale antallet studenter seg i Norge.²² Samtidig var det kun mulig å få støtte til utdanning i Europa og Nord-Amerika, slik at økningen i USA langt på vei kan forklares med at det fantes begrensede muligheter til utdanning i andre engelskspråklige land. Fra skoleåret 94/95 ble det mulig å få støtte til utdanning i land utenfor Europa og Nord-Amerika. I løpet av de påfølgende 10 årene gikk antallet utenlandsstudenter kraftig opp, samtidig som antallet norske studenter i USA gikk kraftig ned.

Muligheter og begrensninger

I dag gis det støtte til *freshman year* ved institusjoner som står på Lånekassens tilleggstilleggsstipendliste. Listen er begrenset til 57 av 3 500 amerikanske læresteder. Selv om disse institusjonene er høyt rangerte, og dermed kun tilgjengelig for de aller mest akademisk resurssterke studentene, skiller utdanningene seg ikke innholdsmessig ut i forhold til nivå. Dette faktum alene undergraver mange av argumentene mot å innføre støtte til *freshman year*. Kun et fåtall amerikanske institusjoner godskrives norsk videregående skolegang helt eller delvis som tilsvarende *freshman year*. I de aller fleste tilfeller er dermed gjennomføring av *freshman year* en forutsetning for lavere grads utdanning i USA. Et alternativ er å ta et år med generelle fagsammensetninger ved et norsk universitet, som i enkelte tilfeller kan godskrives som *freshman year*, men som allikevel vil lede til et 4-årig studieforløp, og som ikke gir en garanti mot å bli pålagt å ta opp ytterligere tilleggsfag i USA og dermed øke risikoen for faglig forsinkelse. Dessuten er det paradoksalt at norske universiteter tilbyr fagsammensetninger som tilsvarende *freshman year*, samtidig som *freshman year* angivelig ikke tilsvarende norsk høyere utdanning.

Støtte under dagens godkjenningssystem

Kriteriet om at støtteberettiget utdanning skal være godkjent av NOKUT, bør være ivarettatt ved at førsteåret er del av en grad som, samlet sett, er vurdert å være på nivå med norsk høyere utdanning.

Norge er ikke alene om å ikke anerkjenne det enkeltstående året som høyere utdanning. Det er allikevel verdt å peke på at blant annet Sverige har en løsning hvor *freshman year* er støtteberettiget.

¹⁸ Undersøkelse blant 1 158 norske studenter i utlandet. Ambash, Jimenez, Lorusso & Windecker, University of Chicago Graduate School of Business, 19. mars 2008.

¹⁹ Undersøkelse blant 179 norske studenter i USA. ANSA, sommeren 2007. Studentene ble bedt om å identifisere det største hinderet for å studere i USA. 36,9 % framhevet manglende støtte til førsteåret. 26,8 % pekte på skolepengene.

²⁰ Undersøkelse blant 392 elever i Oslo. Andreas Gjone, 2006.

²¹ St.meld. nr. 19 (1996-97), ”Om studier i utlandet”.

²² Basert på antallet støttemottakere i Lånekassen.

ANSAs prioriteringer til SB09

Skoleåret 07-08 blir nok et år med kraftig nedgang i antallet utenlandsstudenter. Antallet helgradsstudenter er nå nede på 11 714, det laveste på ti år. Antallet delgradsstudenter har stagnert.

I forslag til statsbudsjett for 2008 var bevilgningen til utenlandsstudentene over kapittel 2410 post 71, redusert til 453 millioner kroner, mot 741 millioner i 2004, grunnet redusert bruk.

Det er skjev sosial og geografisk rekruttering til utenlandsstudier.²³ Dagens studiefinansiering gir ikke reelt like muligheter til utdanning i utlandet.

Budsjettprioriteringer

1. Heve stipendandelen i skolepengestøtten for helgradsstudenter på bachelorgradsnivå til 70 %, tilsvarende som for mastergrads- og delgradsstudier: 30 MNOK²⁴.

Nedgangen i antallet utenlandsstudenter kom etter at ordningen for skolepengestøtte ble lagt om i 2004, og har vært størst der lånebyrden er høyest. En student som tar en utdanning i utlandet i dag, blir påført en ekstra lånebyrde på opptil 78 290 kroner årlig i forhold til den gamle ordningen. En student som tar en treårig bachelorgrad og som har utgifter til skolepenger som overskrider grunnbeløpet i skolepengestøtten, risikerer dermed å ende opp med totalt 391 350 kroner i gjeld etter endt utdanning, 238 350 kroner mer enn for tilsvarende grad i Norge. I løpet av 5 år i utlandet er det mulig å pådra seg 630 418 kroner i samlet studielån.

Finansieringsordningen gir studenter på masternivå og delgrad bedre vilkår enn helgradsstudenter på bachelornivå. Slik favoriserer systemet de som er kortest ute og dermed minst avhengige av det, foran de som er lengst ute og mest avhengig av det. Effekten av omleggingen har vært at antallet studenter på lavere grad har stupt, og at antallet studenter på høyere grad har falt i takt med at rekrutteringsgrunnlaget har blitt svekket, mens en økning i antallet delgradsstudenter har uteblitt. Tross dette, har ikke finansieringssystemet vært justert siden 2004.

Det er rimelig å anta at det språklige og kulturelle utbyttet blir større jo lenger man studerer ute. Derfor bør studenter som tar hele graden i utlandet likestilles med studenter som tar deler av graden ute.

2. Gjeninnføre støtte til førsteåret av bachelorgrader i ikke-vestlige land og USA: 10,1 MNOK

- 2.1. For ikke-vestlige land: bevilgningen økes med 0,9 MNOK²⁵.
- 2.2. For USA: bevilgningen økes med 9,2 MNOK²⁶.

Muligheten for støtte til førsteåret i ikke-vestlige land ble trukket tilbake i 2005, da NOKUT ikke regner det enkeltstående året som tilsvarende til norsk høyere utdanning.

Dagens godkjenningssystem gjør det ikke bare vanskelig for norske studenter å studere i ikke-vestlige land og USA, men hindrer også studenter og arbeidstakere fra disse landene i å studere og jobbe her i landet. ANSA tatt til orde for en forenkling av godkjenningssystemet.²⁷ Det finnes allikevel mulighet for å praktisere støtteordningene mindre rigid under dagens godkjenningssystem, da førsteåret er del av en grad som, samlet sett, er vurdert å være på nivå med norsk høyere utdanning.

Gjeninnføring av støtte til førsteåret vil stimulere til økt geografisk spredning av utenlandsstudentene, til viktige land som Kina, Russland, Japan og Brasil.

Antallet norske studenter i USA er i dag nær en tredjedel av antallet for 15 år siden.

45,7 % av norske studenter i andre engelskspråklige land enn USA, svarer at det er sannsynlig at de ville valgt å ta hele graden i USA, dersom Lånekassen hadde gitt støtte til førsteåret av amerikanske bachelorgrader.²⁸ I dag gis det støtte til førsteåret ved 57 av 3 500 amerikanske læresteder.

For spørsmål kontakt Anders Fjelland Bentsen, president@ansa.no, tlf 906 511 56.

²³ "Norske studenter i utlandet" NIFU STEP 2005

²⁴ Beregning Lånekassen. En økning av stipendandelen til 70 % vil gi en økning i stipend og en tilsvarende reduksjon i utlån på om lag 30 MNOK for 09/10, med om lag halv virkning i budsjettåret 2009. Rentestøttebehovet vil øke marginalt.

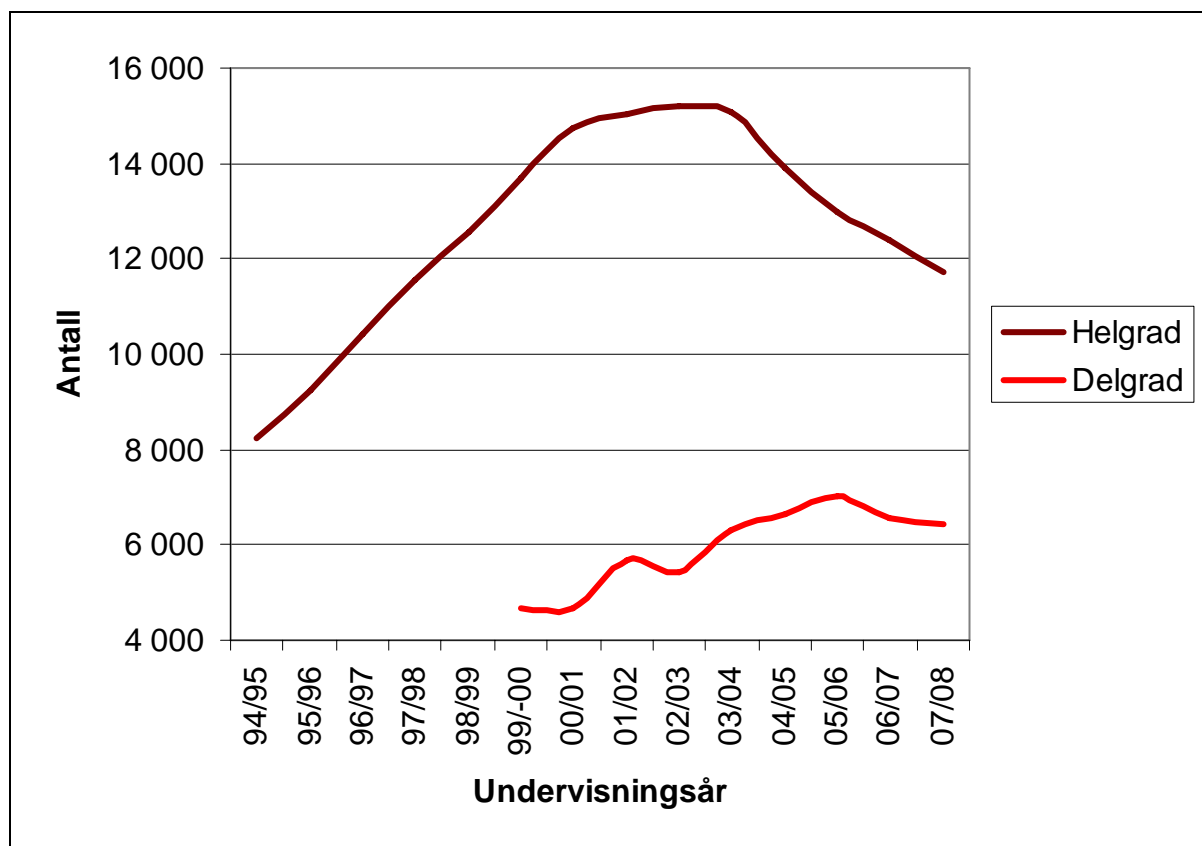
²⁵ Beregning Lånekassen for undervisningsåret 09/10. Rentestøttebehovet vil øke marginalt.

²⁶ Beregning Lånekassen for undervisningsåret 09/10. Rentestøttebehovet vil øke marginalt.

²⁷ Jf. Innstilling fra Utredningsutvalg for godkjenning og godskriving av høyere utdanning i Norge, 5. januar 2007.

²⁸ Undersøkelse blant 1 158 norske studenter i utlandet. Ambash, Jimenez, Lorusso & Windecker, University of Chicago Graduate School of Business, 19. mars 2008.

Norske studenter i utlandet – historisk utvikling

Kilde: Lånekassen

ANSAs infosenter for utdanning i utlandet

ANSAs infosenter for utdanning i utlandet er et nasjonalt informasjonssenter for høyere utdanning i utlandet. Vi gir nøytral veiledning og informasjon om utdanningsmuligheter, finansiering, godkjenning og hvordan studentene kan vurdere kvalitet ved utenlandske læresteder og programmer. Vår målgruppe er studenter mellom 18-25 år og vi dekker utdanningsmuligheter både når det gjelder helgrad og delgrad. Infosenteret driver individuell veiledning av studenter, foredragsvirksomhet ved videregående skoler og universiteter og høyskoler, utgir publikasjoner og vektlegger internett som kommunikasjonskanal. Vi tilstreber en balanse mellom en-til-mange og en-til-en kommunikasjon.

Vår informasjons- og veiledningstjeneste bygger på kompetanse som er tilegnet igjennom studieturer til utenlandske læresteder. Vi gjennomfører mer enn 10 studieturer per år. Vi besøker universiteter, kultursentre, ambassader, organisasjoner, konferanser og utdanningsmyndigheter. Infosenteret har en stort nettverk og i Norge som blant andre omfatter Lånekassen, NOKUT, SIU, norsk høyskole- og universitetssektor, ulike lands kultursentre, ambassader og internasjonale skoler.

Infosenteret har fem medarbeidere som alle har høyere utdanning på bachelornivå eller høyere. Samtlige har selv studert i utlandet. Det er viktig for Infosenteret å ha kompetanse fra bestemte land og i språkene engelsk, tysk, fransk og spansk til enhver tid. Kompetansebygging hos de ansatte står sentralt.

Veiledning

Infosenteret gir veiledning på e-post, telefon og ved personlig oppmøte. Statistikk over antall henvendelser, som er besvart av Infosenteret i perioden 2004- 2007, er vedlagt. Både studenter, foreldre og rådgivere i videregående skole bruker vårt infosenter. Vi erfarer at behovet for veiledning, og ikke kun informasjon, har økt.

Temakvelder og foredragsvirksomhet

Infosenteret arrangerer årlig temakvelder der utdanningsmuligheter og søknadsprosess for visse land og fag settes på agendaen. Eksterne foredragsholdere med relasjoner til høyere utdanning i de aktuelle landene inviteres. På flere av arrangementene holder også næringslivsaktører og tidligere studenter foredrag. Infosenteret holder temakvelder i de største byene i Norge.

Infosenteret holder mer enn 50 foredrag på videregående skoler og høyere utdanningsinstitusjoner per år. Vi besøker læresteder i hele landet.

Publikasjoner

Infosenteret produserer informasjonshefter om utdanningsmuligheter og søknadsprosess i mange land. Disse oppdateres årlig og legges ut på www.ansa.no. I tillegg står vi for generelle brosjyrer som distribueres til videregående skoler, høyere utdanningsinstitusjoner, folkehøgskoler, biblioteker med flere. Infosenteret har en årlig bokutgivelse "Utdanning i utlandet" som selges til rådgivere i videregående skole. Utgivelsen har et opplag på 1300 per år.

Nettsider

Infosenteret står for 90 % av ANSAs nettsider, www.ansa.no. Informasjonsseksjonen på nettsiden er delt inn i fag og land og dekker også finansiering, godkjenning og råd om valg av universitet/studium. Vi legger vekt på veiledningsperspektivet i vår kommunikasjon på nett.

Antall henvendelser og antall unike brukere av veiledningssidene på www.ansa.no

STATISTIKK 2004-2007

Telefon

Uke/år	2004	2005	2006	2007
1-13	2083	2203	1826	2153
13-24	915	973	762	1021
24-34	820	860	732	1226
34-52	1897	1074	1077	1524
Totalt	5715	5110	4397	5924

E-post

Uke/år	2004	2005	2006	2007
1-13	1329	1333	1639	1149
13-24	553	634	797	611
24-34	433	408	562	517
34-52	1259	1250	1218	1095
Totalt	3574	3625	4216	3372

Personlig veiledning

Uke/år	2004	2005	2006	2007
1-13	614	498	347	482
13-24	205	209	133	160
24-34	187	182	159	165
34-52	525	255	340	485
Totalt	1531	1144	979	1292

Samlet antall henvendelser

Type/år	2004	2005	2006	2007
Telefon	5715	5110	4397	5924
E-post	3574	3625	4216	3372
Personlig veiledning	1531	1144	979	1292
Totalt	10820	9879	9592	10588

Antall unike brukere av sidene på www.ansa.no

Samlet antall brukere 2007: 844 822 brukere